

coronavit eum Pater suus, lucem habitat inaccessibilem, nec posses in ea illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

6. Nunc vero liliū veritas est; est et mansuetudo. Et bene liliū mansuetudo, habens innocentiae candorem, et odorem spei, *quoniam sunt reliquiae*, inquit, *homini pacifico* (Psal. xxxvi, 37). Bonae spei vir mansuetus, nec minus etiam in praesenti lucidum quoddam vitae est socialis exemplar. Annon liliū, quae lucet officio, redolet spe? Adde quod sicut veritas de terra orta est, ita et mansuetudo. Nisi quis dubitet ortum de terra Agnum dominatorem terrae (Isa. xvi, 1), illum agnum, qui ad occisionem ductus est, et non aperuit os suum (Isa. liii, 7). Nec tantum mansuetudo seu veritas de terra orta est, sed et iustitia, propheta dicente: *Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant justum; aperiat terra, et germinet Salvatorem, et iustitia oriatur simul* (Isa. xlv, 8). Quod autem iustitia liliū sit, recordamini de Scriptura, quia justus *germinabit sicut liliū, et florebit in aeternum ante Dominum* (Osee xiv, 6). Nequaquam liliū hoc hodie est, et eras in clibanum mittitur, quia in aeternum florebit. Et florebit ante Dominum, cujus in memoria aeterna erit justus, et ab auditione mala non timebit (Psal. cxi, 7), illa scilicet auditione, qua in clibanum ignis peccatores ire iubentur. Porro hujus liliī candor cui non splendet, nisi cui non placet? Denique sol est, sed non ille qui oritur super bonos et malos. Neque enim qui dicturi sunt: *Sol iustitiae non ortus est nobis* (Sap. v, 6), lucem illius quandoque viderunt. Viderunt autem quotquot audierunt: *Vobis qui timetis Deum, oriatur sol iustitiae* (Malach. iv, 2). Ergo candor hujus liliī apud justos; fragrantia etiam usque ad iniquos diffunditur, etsi non in bonum ipsis. Denique audivimus justos dicentes quia *Christi bonus odor sumus in omni loco*; sed *aliis quidem odor vitae in vitam, aliis odor mortis in mortem* (II Cor. ii, 15, 16). Quis, vel sceleratissimus, justus non probet opinionem, quamvis non amet opus? Et beatus, si se non iudicat in eo quod probat. Iudicat autem, probans bonum, et non amans: ideoque non beatus plane, sed miser, proprio condemnatus iudicio. Quid eo miserius, cui odor vitae, non vitae, sed mortis nuntius est? Imo nec nuntius quidem, sed bajulus.

7. Sunt multa apud sponsum et alia lilia praeter haec, quae ex Propheta inciderunt nobis; veritatem loquor, et mansuetudinem, et iustitiam; nec erit difficile jam cuilibet vestrum similia reperire per semetipsum in horto tam delicosi sponsi. Abundat et superabundat talibus: quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutum apud Dominum virtutum? Quod si plenitudo virtutum in Christo; et liliorum. Et fortassis propterea ipse se liliū appellavit, quod totus versetur in liliis, et omnia quae ipsius sunt, lilia sint; conceptio, ortus conversatio, eloquia, miracula, sacramenta, passio, mors, resurrectio, ascensio. Quid horum non can-

didum, et non suavissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas desupervenientis abundantia Spiritus, ut ne ipsa quidem Virgo sancta sustinisset, si non sibi obumbratum foret a virtute Altissimi. Porro ortum candidavit incorrupta virginitas matris; conversationem, innocentia vitae; eloquia, veritas; miracula, puritas cordis; sacramenta, pietatis arcanum; passionem, patienti voluntas; mortem, libertas non moriendi; resurrectionem, martyrum fortitudo; ascensionem, exhibitio promissionum. Quam bonus fidei odor in his singulis, **1513** nostra quidem, qui candorem non vidimus, tempora et viscera replens! Et beati qui non viderunt, et crediderunt (Joan. xx, 29). Pars mea in his odor vitae, qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento, et quidem copiosius pro multitudine liliorum, sane et exilium levat, et patriae desiderium assidue innovat in visceribus meis.

8. Habent lilia et aliqui sodalium sponsi, sed non copiam. Omnes enim ad mensuram Spiritum acceperunt, ad mensuram virtutes et dona; solus ille non habet modum (Joan. iii, 34), qui habet totum. Aliud est lilia habere, aliud non nisi lilia habere. Quem dabis mihi de filiis captivitatis adeo innocentem et sanctum, qui totam terram suam floribus occupare potuerit, et istiusmodi floribus? Nec infans certe unius dici sine sorde est super terram (Job xiv, 4, 5, juxta LXX). Magnus est quia tria vel quatuor lilia aedificare potuerit in terra sua, in tanta densitate spinarum et tribulorum, quae sunt germina inveterata maledictionis antiquae. Mecum vero, qui pauper sum, bene agitur, si unquam ab hac pessima segete, iniquitatum videlicet atque vitiorum, tantillum terrae meae vindicare extirpando et excolendo sufficiam, unde unum saltem producere liliū possim, si forte et penes me pasci interdum dignetur is, qui pascitur inter lilia.

9. At parum dixi, unum: de penuria cordis mei os meum locutum est. Unum prorsus non sufficit; duo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiam, et innocentiam: quarum una sine altera nec salvabit. Frustra denique ad unam quamlibet harum invitabo sponsum, qui non ad liliū, sed *inter lilia* pasci perhibetur. Dabo proinde operam habere lilia, ne de singularitate causetur liliū, qui non vult nisi inter lilia pasci, et sic declinet in ira a servo suo. Pono itaque primam omnium innocentiam: et si huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem, si tertiam his adungere potero patientiam. Et quidem possunt sufficere illae; sed quia et deficere in tentationibus possunt, siquidem tentatio est vita hominis super terram (Job. vii, 1): opus profecto patientia est, quae utriusque sit quasi tutrix [alias, nutrix] quaedam et custos. Puto, si venerit amator ille liliorum, et ita invenerit, quod non dedignabitur jam pasci apud nos, et apud nos facere pascha:

ubi illi et multa suavitas in duabus, et magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci qui pascit omnia, postea videbitur. Nunc vero apparet sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inveniri, cum omne quod de eo est, et ipse sit liliū, sponsus Ecclesiae Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXXI.

De litiis spiritualibus, id est operibus bonis, quorum odor recta conscientia, color fama: et quomodo sponsus et pascit nos, et pascitur a nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, et animae sanctae cum Deo.

1. Finis praecedentis sermonis, principium hujus. Est ergo liliū sponsus, sed non liliū inter spinas, quoniam non habet spinas qui peccatum non fecit. Denique sponsam protestatus est *liliū inter spinas*; quoniam si dixerit vel ipsa, quia spinas non habeat, se ipsam seducit, et veritas in ea non est. Se vero florem quidem et liliū professus est, non tamen inter spinas. Magis autem: *Ego, inquit, flos campi et liliū convallium* (Cant. ii, 2, 1). Et non est spinarum mentio, quod solus sit hominum qui opus non habeat dicere: *Conversus sum in cerumna mea, dum configitur spina* (Psal. xxxi, 4). Ergo absque liliis nunquam est, qui absque vitis semper est; quia totus et semper est candidus, speciosus forma praefiliis hominum (Psal. xlv, 3). Tu ergo qui haec audis vel legis, cura habere lilia penes te, si vis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, studium tuum, desiderium tuum: lilia esse protestetur **1514** moralis quidam rerum ipsarum candor, atque odor. Habent et mores colores suos, habent et odores. Neque enim in spiritibus id ipsum est color et odor, non magis quam in corporibus. Ergo de colore conscientia consultetur, de odore fama. *Fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis ejus*, aiunt illi (Exod. v, 21), dicentes de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intentio, et iudicium conscientiae. Nigra sunt vitia, virtus candida est. Inter hanc atque illa, conscientia consulta discernit. Stat sententia Domini de oculo nequam et lucido (Matth. vi, 22, 23), quia inter candidum et nigrum certos fixit limites, et divisit lucem a tenebris. Quod ergo de corde puro et conscientia bona egreditur candidum est, et est virtus; si autem et bona fama secuta fuerit, et liliū est, quippe cui nec candor liliū desit, nec odor.

2. Porro virtus, etsi non propterea major, pulchrior tamen illustriorque efficitur. Quod si in conscientia naevus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit naevo. Nam si radix in vitio, et ramus. Ac per hoc quidquid illud sit quod radix vitiosa non absque traduce vitii ex se producat, verbi gratia, sermo, actio, oratio, etiamsi fama applaudere videatur, non est quod debeat liliū dici; quia etsi odor connivere videtur, sed non color. Quo pacto

enim liliū cum impuritate naevo? Nec sane fama valebit vindicare virtuti, quod esse vitium convicerit conscientia. Erit quidem virtus contenta candore conscientiae, ubi sequi non poterit odor famae; caeterum odor famae nec excusare sufficit vitium conscientiae decoloris. Providebit tamen semper, quod in se est, homo virtutis bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus (Rom. xii, 17), ut vere sit liliū.

3. Sed est etiam candor animae indulgentia Dei, ipso dicente per prophetam: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbuntur, et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt* (Isa. i, 18). Et est candor, quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuearis illum, quem Propheta depingit jucundum hominem, qui miseretur et commodat (Psal. cxv, 5), nonne is tibi videbitur de ipsa animi jucunditate indidisse candorem quemdam pietatis vultui pariter, et operi suo? Sicut e regione si ex tristitia et velut ex necessitate quis tribuat, non candidum plane, sed tetrum praefert manu et fronte colorem. Et ideo hilarem datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7). Nunquid et tristem? Profecto qui respexit ad Abel ob alacritatis candorem, avertit faciem a Cain, quia conciderat vultus [alias, facies] ejus (Gen. iv, 4, 5), utique a tristitia et livore. Adverte qualis color tristitiae seu invidiae sit, qui Dei a se avertit aspectum. Pulchre et eleganter in colorando beneficio candor jucunditatis laudatus est voce illa poetae: « Super omnia vultus accessere boni (Ovid. Meta. lib. viii). » Nec mudo hilaris dator, sed et qui tribuit in simplicitate (Rom. xii, 8), diligitur a Deo. Et simplicitas candor est. Probamus a contrario: nam naevus duplicitas. Parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus. Sed enim qui dolose egit in conspectu Dei, inventa est iniquitas ejus ad odium. (Psal. xxxv, 3). Et ideo beatus cui non imputabit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus (Psal. xxxi, 2). Pulchre Dominus paucis utramque notavit maculam, dolum, tristitiamque: *Nolite, inquiens, fieri, sicut hypocritae, tristes* (Matth. vi, 16). Sponsus itaque et cum sit virtus, in virtutibus complacet sibi; et cum sit liliū, libenter inter lilia commoratur; et cum sit candor, delectatur candidis.

4. Et fortassis hoc est quod dicitur pasci inter lilia, candore et odore virtutum delectari. Et quidem pascehatur olim corporaliter apud Mariam et Martham, recumbens etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant), nihilominus spiritum refocillabat devotione et virtutibus mulierum. Quod si illa hora intrasset propheta, aut angelus, seu alius quivis spiritualis, tantum non ignorans quae majestas recumberet; nonne stupens dignationem et familiaritatem, quam illi esse conspiceret cum puris animis pudicisque corporibus, tamen terrenis et sexus infirmioris; **1515** merito testaretur: Quia vidi illum non modo commorantem, sed et pascentem inter lilia? Ita ergo secundum utrumque, carnem

dico et spiritum, pasci inter lilia sponsus inventus est. Puto autem quod et ipse vicissim pasceret, sed in spiritu. Hoc ipso quod pascetur, quomodo pascere? Quomodo, inquam, confortabat timiditatem feminarum, jucundabat humilitatem, impinguebat devotionem? Sed si vidisti, quod pasci illi sit pascere; vide etiam nunc, ne forte et e converso pascere sit ei pasci. *Domine, qui pascis me a juventute mea*; ait sanctus patriarcha Jacob (*Gen. XLVIII, 15*). Bonus paterfamilias, qui suorum domesticorum curam gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, cibans illos pane vite et intellectus, et sic nutriens ad vitam æternam. At pascens, ita puto, nihilominus pascitur ipse, et quidem escis quibus libenter vescitur, profectibus nostris. Etenim gaudium Domini, fortitudo nostra.

5. Ita ergo et cum pascit pascitur, et cum pascitur pascit, simul nos suo gaudio spirituali reficiens, et de nostro æque spirituali profectu gaudens. Cibus ejus penitentia mea, cibus ejus salus mea, cibus ejus ego ipse. Annon cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator sum, cinis sum, ut manducet ab eo. Mandor cum arguor, glutior cum institutor, decoquor cum immutor, digeror cum transformor, unior cum conformor. Nolite mirari hoc: manducat nos, et manducatur a nobis, quo arctius illi astringamur. Non sane alias perfecte unimur illi. Nam si manduco et non manducor, videbitur in me esse ille, sed nondum in illo ego. Quod si manducor quidem, nec manduco; me id se habere ille, sed non etiam in me esse videbitur; nec erit perfecta unio in uno quovis horum. Sed enim manducet me, ut habeat me in se; et a me vicissim manducetur ut sit in me: quatenus integra firmaque sit connexio (242), cum ego in eo et nihilominus in me ipse erit.

6. Vis tibi per simile ostendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quamdam sublimiorem quidem convenientiam, similem tamen huic. Si ipse sponsus in Patre ita esset, ut non tamen in ipso Pater; aut ita Pater in ipso esset, ut non esset ipse in Patre: audeo dicere, et ipsorum citra perfectum unitas remaneret, si tamen jam unitas esset. Nunc vero cum et ipse in Patre, et Pater in ipso sit; non est quo claudicet unitas, sed vere perfecteque unum sunt ipse et Pater. Sic igitur aima, cui adherere Deo bonum est (*Psal. LXXII, 28*), non ante se existimet ipsi perfecte unitam, nisi cum et illum in se, et se in illo manentem persenserit. Non quia vel tunc unum dicatur cum Deo, sicut unum sunt Pater et Filius: quamvis *qui adheret Deo, unus spiritus est* (*I Cor. VI, 17*). Legi hoc, sed illud non legi. Non dico de me, qui nihil sum, sed plane nemo, nisi demens, sive de terra, sive de cælo usurpabit sibi illam Unigeniti vocem: *Ego et Pater unum sumus* (*Joan. X, 30*). Et tamen ego, licet pulvis et cinis, fretus (242) Ita primi editi cum pluribus manuscriptis. Quidam habent, *Erit perinde firma connexio et complexio integra.*

quidem Scripturæ auctoritate, minime istud dicere verear, quia unus cum Deo spiritus sum: si unquam tamen certis fuero persuasus experimentis, Deo me adherere ad instar unius illorum, qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, et Deus in eis, manducantes (243) Deum, et manducati a Deo. Nam de tali adhæsiōne puto dictum: *Qui adheret Deo, unus spiritus est*. Quid ergo? Dicit Filius: *Ego in Patre, et Pater in me est* (*Joan. XIV, 11*), et *unum sumus* (*Joan. X, 30*); dicit homo: *Ego in Deo, et Deus in me est, et unus spiritus sumus*.

7. Sed nunquid Pater et Filius ut sint in invicem, ac proinde unum, invicem se manducant, sicut Deus et homo mutua se quadam in sese manducatione trajiciunt, 1516 utque per hoc, etsi non unum, unus certe spiritus existentes? [*alias, sint.*] Absit! nec enim uno modo insunt sibi hi atque illi, sed neque una unitas utrorumque. Denique innuit tibi unitatum diversitas per *unus et unum*; quoniam nec Patri et Filio *unus*, nec homini et Deo *unum* poterit convenire. Tu, si sapis, occasione accepta eris sapientior, prudenter advertens, illic quidem per *unum* unitatem substantiæ vel naturæ; hic vero per *unus* æque unitatem, sed adeo longe alteram, quia inter substantias et naturas, homini nempe et Deo, sua cuique et natura, et substantia est, cum Patris Filique constat penitus esse unam. Vides illam nec unitatem esse, siquidem huic singulari summæque unitati comparetur. Nam quomodo unitas, ubi numerus naturarum, substantiarum diversitas? Et tamen unus spiritus dicitur, et est cum Deo, anima adherens Deo; nec præjudicat rerum pluralitas unitati huic, quam facit non confusio naturarum, sed voluntatum consensio. Propter hanc quoque multa corda unum, et multæ animæ una dicuntur, sicut scriptum est: *Multitudinis credentium erat cor unum, et anima una* (*Act. IV, 32*). Et hæc ergo unitas.

8. Cæterum quid ad illam, quæ non unitate constat, sed exstat æternitate? Non plane illam quædam, instar hujus, mutua manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Sed nec conjunctio, vel quasi compositio, vel tale aliquid, quod unius non est. Est autem Patri Filioque natura, essentia, voluntas non modo una, sed unum. Hoc nempe est illis esse, quod naturam esse; hoc velle, quod esse, vel naturam esse. Non est itaque quod unitas, qua unum sunt Pater et Filius, dicatur fieri de naturis vel essentiis, vel voluntatibus, quia non sunt: non est quod dicatur vel fieri, quia est. Nec enim factitia est, sed nativa (244). Sunt in sese Pater et Filius, non solum ineffabili, sed etiam incomprehensibili modo sui ipsorum capaces pariter et capaces: sed sane ita capaces, ut non partibiles; ita capaces ut non participes [*alias, participibiles*]. Nam ut in hymno Ecclesia canit: « In Patre totus Filius, et (243) Unus codex addit *quodam modo*; sed deest aliis, et quidem primis editis. (244) Ansulis inclusa desunt in codicibus Cister-

totus in Verbo Pater (*Hymn. pro feria secunda 2 ad Matut.*). » Est Pater in Filio, in quo sibi semper bene complacuit; et est Filius in Patre, a quo ut nunquam non natus, ita nunquam est separatus. Porro per charitatem homo in Deo, et Deus in homine est, dicente Joanne, quia *qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo* (*I Joan. IV, 16*). [Consensio quædam hæc, ut sint duo in uno spiritu imo unus spiritus sint. Videsne diversitatem? Non est idem profecto consubstantiale et consentibile. Quanquam, si advertisti, satis tibi per *unus et unum*, ipsarum quoque innuitur differentia unitatum; quoniam quidem nec Patri et Filio *unus*, nec homini et Deo *unum* poterit convenire. Non possunt dici unus Pater et Filius, quia ille Pater, et ille Filius est: unum tamen dicuntur et sunt, quod una omnino illis, et non cuique sua substantia est. Quo contra homo et Deus, quia unius non sunt substantiæ vel naturæ; unum quidem dici non possunt, unus tamen spiritus certa et absoluta veritate dicuntur, si sibi glutino amoris inhæreant. Quam quidem unitatem non tam essentialium coherentia facit, quam eonventia voluntatum.

9. Patet, ni fallor, satis non modo diversitas, sed et disparitas unitatum, una in una, altera in diversis existente essentiis. Quid tam distans a se, quam unitas plurium et unius? Ita inter unitates, ut dixi, disternat unus et unum, quod per *unum* quidem in Patre et Filio essentiæ unitas; per *unus* vero inter Deum et hominem non hæc, sed consentanea quædam affectionum pietas designatur. Cum adjectione tamen etiam Pater et Filius sanissime dicuntur 1517 unus; verbi causa, unus Deus, unus Dominus, et quidquid aliud est, quod ad se quisque, et non alterum [*alias, alterutrum*] dicitur. Siquidem non est illis diversa divinitas sive majestas, non magis quam substantia, vel essentia, vel natura. Nempe hæc ipsa omnia, si pie consideres, non diversa seu divisa in illis, sed unum sunt. Minus dixi: unum sunt et cum illis. Quid illa unitas, qua multa corda unum, et multæ animæ una leguntur? Nec censenda, ut reor, nomine unitatis, comparata huic, quæ non multa unit, sed unum singulariter signat. Ergo singularis ac summa illa est unitas, quæ non unitate constat, sed exstat æternitate. Nec sane hanc spiritualis illa præfata manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Multo minus eam facere putanda est essentialium qualiscunque conjunctio, seu consensio voluntatum, quia non sunt. Una enim illis, ut dictum est, et essentia, et voluntas; uni vero non est consensus, non compositio, non copulatio, aut tale aliquid. Duas esse oportet ad minus voluntates, ut sit consensus; duas æque essentias, ut sit conjunctio sive

ciensi, S. Germani, et Gemeticensi: sed habentur in aliis, et in primis editis. At secunda parenthesis seu additio prolixior, quæ est a dimidio num. 8 ad dimidium num. 10, in illis prioribus codicibus non exstat, sic vero in posterioribus. Et quidem alteru-

unitio per consensum. Horum nihil in Patre et Filio, quippe nec essentias duas, nec duas, habentibus voluntates. Una est utraque res illis: vel potius, ut præfatum me meminisse, unum duo ista in illis, unum et cum illis sunt; ac per hoc ipsi sicut incomprehensibiliter, ita incommutabiliter [*alias, incomparabiliter*] invicem in se manentes, vere et singulariter unum sunt. Si quis tamen inter Patrem, et Filium dicat esse consensum, non contendo, dummodo non voluntatum unionem, sed unitatem intelligat voluntatis.

10. Atqui Deum et hominem, quia propriis exstant ac distant et voluntatibus et substantiis, longe aliter in se alterutrum manere sentimus, id est, non substantiis contusos, sed voluntatibus, consentaneos. Et hæc unio ipsis communio voluntatum, et consensus in charitate. Felix unio, si experiaris; nulla, si comparaveris. Vox experti: *Mihi autem adherere Deo bonum est* (*Psal. LXXII, 28*). Bonum plane, si omni ex parte adhereris. Quis est qui perfecte adheret Deo, nisi qui in Deo manens, tanquam dilectus a Deo, Deum nihilominus in se traxit vicissim diligendo? Ergo cum undique inhærent sibi homo et Deus (inhærent autem undique intima mutuaque dilectione inviscerati alterutrum sibi), per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse haud dubie dixerim. Sed homo quidem ab æterno in Deo, tanquam ab æterno dilectus, si tamen ex illis sit qui dicunt quoniam *dilexit et gratificavit nos in dilecto Filio suo ante mundi constitutionem* (*Ephes. I, 6, 4*); Deus vero in homine, ex quo dilectus ab homine est. Et si ita est, homo quidem in Deo est et quando in homine Deus non est; Deus autem in homine non est qui non sit in Deo. Manere enim in dilectione non potest, etsi forsitan ad tempus diligat non dilectus; potest autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodo stabit, *quoniam ipse prior dilexit nos*? (*I Joan. IV, 10*.) Porro cum jam etiam diligit qui ante diligebatur, et homo in Deo, et Deus in homine est. Qui autem nunquam diligit, constat quod nunquam dilectus est; ac per hoc nec ipse in Deo, nec Deus in eo est. Hæc dicta sint ad dandam differentiam inter illam connexionem, qua Pater et Filius unum sunt, et illam qua adherens Deo anima, unus spiritus est, ne forte quia legitur de homine manente in charitate, quia in Deo manet, et Deus in eo; et item de Filio, quod nihilominus in Patre sit, et Pater in ipso; par prærogativa adoptati putaretur, et Unici.

11. His ergo absolutis, recurrendum nobis ad illum qui pascitur inter lilia, quia inde excursus hic factus est usque huc: utrumnam non otiose, vos judicabit. Et jam quidem loci ipsius duos intellecta superflua est. Hæc diversitas ex eo contigit, quod Bernardus hunc locum retractavit, ita ut prima parenthesis prioris editionis, altera posterioris esse videatur. Prior tantum in primis editis reperitur non posterior. Lectori judicium relinquimus.

ctus posueram, sive quod virtutibus pascitur candidatorum, qui virtus et candor est; sive quod peccatores recipit ad penitentiam in corpore suo, quod est Ecclesia, pro quibus sibi incorporandis se ipsum fecit peccatum, qui peccatum non fecit, ut destrueretur corpus peccati, cui aliquando complantati fuere peccantes, essentque **1518** iustitia in ipso justificati gratis.

12. Tertiam adhuc pono sententiam quæ occurrit [in aliis, Tertium addo qui occurrit]; et satis fore reor non modo pro loci explanatione, sed et pro fine sermonis. Sermo Dei veritas est, et ipse sponsus. Nostis hoc; audite cætera. Is cum auditur, et minime obeditur illi, vacuus interim et jejunos quodam modo remanet, omnino tristis et querulus, quod prolatus in vacuum sit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum videbitur in quamdam excrevisse corpulentiam, quia verbo opus accessit, utpote refectionem quibusdam fructibus obedientiæ, iustitiæ fragibus? Inde est quod in Apocalypsi loquitur: *Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam et aperuerit mihi januam introibo ad illum, et cenabo cum eo, et ipse mecum* (Apoc. III, 20). Videtur approbati hic sensus et apud prophetam sententia Domini, ubi dicit quod verbum suum non revertetur ad se vacuum, sed prosperabitur, et faciet ad quæ misit illud (Isa. LV, 12). *Non revertetur*, inquit, *ad me vacuum* vel jejunum, sed quasi prospere in omnibus agens, saturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquiescent illi. Denique usu loquendi sermo impletus tunc dicitur, cum fuerit manipatus effectui: quod videlicet tandiu inanis et macer, ac quodam modo famelicus sit, donec opere compleatur.

13. Sed audi ipsum quo se dicat cibo ali. *Meus*, inquit, *cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei* (Joan. IV, 34). Verbum Verbi est aperte indicantis, esse suum cibum factum, bonum; si tamen invenerit illud inter lilia, hoc est, inter virtutes. Alioquin si extra repererit, etsi bonus, quod in se est, videtur cibus, non tanget illum is, qui pascitur inter lilia. Verbi causa, non recipit eleemosynam de manu raptoris seu feneratoris; sed nec de hypocritæ quidem, qui cum facit eleemosynam, facit tuba cani ante se, ut gloriocetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquo modo exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur (Matth. VI, 2, 5). Nempe oratio peccatoris execrabilis erit (Prov. XXVIII, 9). Frustra quoque offerat munus suum ad altare, qui conscius est sibi quod frater suus habet aliquid adversum se (Matth. V, 23, 24). Denique non respexit ad Cain munera (Gen. IV, 5), eo quod non recte ambularet cum fratre suo. Teste sancto propheta, etiam abominabatur sabbata, et neomenias et sacrificia Judæorum, ita ut manifeste protestaretur odisse ea animam suam, et dicebat: *Cum veniretis ante conspectum meum, quis quesivit ea de manibus vestris?* Credo, non redolebant lilia manus illæ et propterea

respuebat munus ex illis qui pasci inter lilia consuevit, et non inter spinas. Quidni spinosas habebant manus, quibus aiebat: *Manus vestræ sanguine plene sunt* (Isa. I, 13-15). Et manus Esau pilosæ erant, spinosis similes; ideoque non sunt admittæ, ut ministrarent Sancto.

14. Vereor ne et inter nos aliqui sint, quorum non acceptet munera sponsus, eo quod non redoleant lilia. Etenim si in die jejunii mei inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit sponsus, nec sapit illi jejunium meum, quod non liliis obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis sapit. Ego autem non solum de jejunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni observantia monachi, ubi invenitur voluntas sua in ea, et non obedientia magistri sui, id ipsum sentio. Minime prorsus observantias illas, etsi bonas in se, tamen inter lilia, id est inter virtutes, censuerim deputandas; sed audiet a propheta, qui ejusmodi est: Nunquid tale est obsequium quod elegi, dicit Dominus? et addet: In die bonorum tuorum inveniuntur voluntates tuæ (Isa. LVIII, 3-5). Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non sint. Oportet proinde lilia fiant, quæ hujusmodi sunt, quia nihil omnino, quod propria iniquitatem sit voluntate, gustabit is qui pascitur inter lilia. Sapientia est ubique attingens propter munditiam suam, et nil inquinatum in eam incurrit (Sap. VII, 24, 25). Ita ergo inter lilia pasci amat sponsus, id est apud munda et nitida corda. Sed quousque? *Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*. **1519** Umbrosus locus est hic et condensus: non intremus silvam hanc profundi sacramenti, nisi clara luce diei. Jam enim disputante me longius, inclinata est dies, dum inviti abstrahimur ab his liliis. Nec sum victus prolixitate [alias, veritus prolixitatem], cui fastidium omne detraheret odor florum. Modicum quid restare videtur de præsentis capitulo. At istud modicum reconditum nimis, sicut et cætera universa carminis hujus. Sed qui revelat mysteria aderit, ut confido, cum pulsare cœperimus: et non claudet ora loquentium se, qui familiare magis est reserare clausa, sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXII.

Dies aspirans, et umbræ inclinata quæ sint. Deinde varii hominum dies exponuntur. Et quod justos, utpote in luce viventes, maneat clarior dies; impios vero in operibus tenebrarum versantes, æterna nox.

1. *Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia; donec aspiret dies, et inclinentur umbræ* (Cant. II, 16, 17). Novissima tantum capituli hujus tractanda pars est, et dubito in ipso ingressu, cuinam potissimum eam jungam duarum præcedentium: nam possum indifferentem utrique. Sive enim dicas: *Dilectus meus mihi, et ego illi donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*, interposito tantum, qui pascitur inter lilia; sive pro literæ serie, qui pascitur inter

lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ: non inconvenienter utrovīs assignas. Hoc sane refert, quod *donec* si primo junxeris, inclusivum oportet intelligas; si medio, exclusivum sentias necesse est. Esto nempe quod designat sponsus pasci jam inter lilia, ubi aspiraverit dies: nunquid similiter cessabit etiam sponsæ intendere aut ipsa illi? Absit! In æternum perseverabunt sibi, nisi quod tunc felicius, cum vehementius; tunc vehementius, cum expeditius. Sit ergo tale hoc *donec*, quale est illud apud Matthæum, ubi narratur non cognovisse Mariam Joseph, *donec peperit Filium suum primogenitum* (Matth. I, 25): non enim post cognovit. Vel certe quale est illud in psalmo: *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri* (Psal. CXXII, 2): non enim avertentur, cum cœperit misereri. Vel quale item illud Domini ad apostolos: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (Matth. XXVIII, 20): non enim post non erit cum illis. Verum hoc ita, si *donec* referas ad *dilectus meus mihi et ego illi*. Sin autem ad *qui pascitur inter lilia* respicere malis, erit alio sensu accipiendum. Porro operosius ostendetur quomodo tunc dilectus pasci desinat, cum aspiraverit dies. Etenim si dies resurrectionis is est, quidni multo magis pasci ibi inter lilia juvet, ubi horum major admodum copia erit? Et pro aptanda quidem litteræ consequentia hæc dicta sint.

2. Nunc jam adverte mecum, toto licet liliis fulgentibus regno, sponsoque medio existente et deliciente, non tamen esse quod dicatur et pasci, juxta id quidem quod ante consueverat. Ubi namque jam peccatores, quos sibi incorporet Christus, mansosque quasi quibusdam dentibus disciplinæ austerioris, afflictione scilicet carnis, et cordis contritione? Sed neque cibum sibi jam exiget Verbum sponsus ex aliquibus factis seu operibus obedientiæ, ubi omne negotium otium, soloque in intuitu et affectu res erit. Et quidem cibus ejus ut faciat voluntatem Patris sui; sed hic, non ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam tunc esse constat. Denique probare jam tunc est omnibus sanctis, quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Et certe post perfectum, faciendum superest nihil. Frui de cætero restat, non fieri; experiri, non operari; ea vivere, non exerceri in ea. Nonne ipsa est, quam instantissima prece docti quidem a Domino, sicut in cælo, ita et in terra perfici postulamus (Matth. VI, 10), quo ejus jam delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque sponso Verbo operis cibus, quia cesset necesse est omne opus, ubi plenius **1520** ab universis percipitur sapientia. Nam qui minorantur actu, percipiunt eam (Eccli. XXXVIII, 25).

3. Sed videamus nunc, si quod dicimus stare possit, et secundum illam sententiam, qua pasci inter lilia, candidatu virtutum oblectari, quidem interpretantur: nam et nos ipsam inter cæteras non præterivimus. Dicemusne, aut non fore, aut sponso minime sapere tunc virtutes? Et quidem sentire

PATROL. CLXXXIII.

alterutrum, dementia est. Sed vide ne forte alias illis delectetur; nam constat delectari, sed forsitan potu magis quam pastu. Sane in tempore et corpore isto, nulla nostra virtus ita ad purum defæcata erit, nulla ita suavis et mera, ut sponso habilis sit ad potandum. Sed qui vult omnes homines salvos fieri, dissimulat multa, ut quam non potest potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel quidpiam elicere sapidum, quasi arte quadam et quodam labore mandendi. Erit cum erit virtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabitur a mandente, vel potius non fatigabit mandentem, quæ bibentem absque opera delectabit, tanquam utique potus, non esca. Denique habes spondentem in Evangelio, quia *non bibam de hoc genimine vitis*, inquit, *donec bibam illud novum vobiscum in regno Patris mei* (Matth. XXVI, 29). Et de cibo nulla mentio est. Sed apud Prophetam quoque legitur: *Tanquam potens crapulatus a vino* (Psal. LXXVII, 65); de cibo autem nihil ibi penitus invenitur. Sponsa ergo conscia mysterii hujus, cum dilectum pasci inter lilia comperisset ac perhibuisset, constituit terminum quoad id dignaretur, imo constitutum agnovit et perhibuit, dicens: *Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*. Sciebat enim virtutibus eum postea potandum potius quam pascendum. Connivere [alias, convenire] videtur et consuetudo, qua post cibum potus sumi de more solet. Ergo qui hic manducat, illic bibet, eo tunc suavius quo securius, glutiturus et ea ipsa, quæ scrupulosius modo, et quodam modo laboriosius quasi mandendo liquat.

4. Nunc jam intendamus considerare de die illo et illius umbris, qui ille, quæ istæ: ille qua ratione aspirans, hæc in qua potestate habeant inclinari. Signanter omnino dictum est, *donec aspiret dies*, imo singulariter. Solum quippe hoc loco, nisi fallor, diem aspirantem comperies. Auræ nempe, non tempora spirare dicuntur. Spirat homo, spirant animalia cætera, quibus indesinenter reciprocatus aer vitam continuat. Et quid hoc, nisi ventus? Spirat et Spiritus sanctus, et inde spiritus. Quo pacto ergo dies spirans, qui nec ventus, nec spiritus, nec animal est? Quanquam nec spirans quidem, sed, quod si gnantius sonat, aspirans dictus sit. Nec minus præter solitum dictum, *et inclinentur umbræ*. Denique ad exortum hujus corporei visibilisque luminis umbræ non inclinantur, sed annullantur. Extra proinde corpora quærendæ hæc res. Et si quidem spirituales invenerimus diem et umbras, tunc forsitan et inclinatio harum, et illius aspiratio facilius elucebit. Qui illum diem, de quo Propheta dicit: *Melior est dies una in atriis tuis super millia* (Psal. LXXXIII, 11), corporeum opinatur, nescio quid jam non corporeum opinetur. Est et in mala significatione dies, cui maledixere propheta (Job III, 3; Jerem. XX, 14). Absit autem, ut ex visibilibus his, quos fecit Dominus! Itaque spiritualis est.

5. Jam umbram quis ambigat spirituales, qua Mariæ obumbratum est concipienti (Luc. I, 35); et

item eam quæ in propheta sic memoratur: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus, sub umbra ejus vivemus inter gentes* (Thren. iv, 20)? Ego tamen umbrarum nomine hoc loco magis arbitrator designatas contrarias potestates, quæ non modo umbræ, vel tenebræ, sed et principes tenebrarum harum ab Apostolo perhibentur (Ephes. vi, 12), simulque inhærentes illis ex genere nostro, filios utique noctis, et non lucis, neque diei. Hæ siquidem umbræ, non plane cum aspiraverit dies, in nihilum revertentur, sicut a facie hujus corporeæ lucis umbras corporeas non disparere tantum, sed et penitus deperire videmus. Itaque erunt minime quidem extremius nihilo, miserius tamen. **1521** Erunt, sed inclinatae et subditæ. Denique: *Inclinabit se, inquit, et cadet* (haud dubium quin princeps umbrarum), *cum dominatus fuerit pauperum* (Psal. ix, 10). Ergo non natura delebitur, sed potentia subtrahetur; non peribit substantia, sed transibit hora et potestas tenebrarum. Tolluntur, ne videant gloriam Dei; non annullantur, ut semper urantur. Quidni inclinabuntur umbræ, cum deponentur potentes de sede, ponenturque scabellum pedum? (Rom. xiii, 12.) Quod utique oportet fieri cito. Novissima hora est; nox præcessit, dies autem appropinquavit. Aspirabit dies, et exspirabit nox. Nox diabolus est, nox angelus Satanae, etsi se transfiguret in angelum lucis. Nox etiam Antichristus, quem Dominus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui (II Thess. ii, 8). Nunquid non Dominus dies est? Dies plane illustrans et spirans, qui spiritu oris sui fugat umbras, et destruit larvas illustratione adventus sui. Aut si magis placet verbum inclinationis simpliciter accipere, nihilque aliud inclinari quam annihilari esse putandum: ne huic quoque desimus sensui, dicimus umbras figuras et ænigmata Scripturarum, nec non et sophisticas locutiones cavillationesque verborum et implicita argumentorum, quæ omnia veritatis interim lumen obumbrant. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Verum aspirante die, inclinabuntur umbræ, quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pars superesse poterit tenebrarum. Denique cum venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur quod ex parte est (I Cor. xiii, 9, 10).

6. Hactenus de his sufficere poterat, si spirans dies illa, et non aspirans dicta fuisset. Nunc vero pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addendum existimo, nimirum pro investiganda hujus diversitatis ratione. Ego enim, ut verum fatear, jam olim mihi persuasi, in sacri pretiosique eloquii textu nec modicam vacare particulam. Solemus autem hac voce uti, cum vehementer aliquid desideramus; ut, verbi gratia, cum dicimus: Ille ad illum honorem, vel illam dignitatem aspirat. Designatur itaque per hoc verbum mira ad futura affluentia, vehementiaque spiritus die illo, cum non solum corda, sed et corpora suo quidem in genere spiritualia erunt; et qui digni invenientur, inebriabuntur ab

uberitate domus Domini, et torrente voluntatis illius potabuntur.

7. Vel aliter. Jam sanctis angelis dies sanctificatus illuxit, spirans illis jugi impetu perpetuis meatus melliflua sempiternæ divinitatis arcana. Denique: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Psal. xlv, 5); sed civitatem, cui dicitur: *Sicut lætantium omnium habitatio est in te* (Psal. lxxxvi, 7). Cum autem et nobis qui terram inhabitamus, spirare adjecerit, erit non modo spirans, sed et aspirans, quod dilatato sinu admittat et nos. Vel (ut paulo altius repetamus, et disseramus latius plasmato homine de limo terræ, plasmator, sicut verax narrat historia, *inspiravit in faciem ejus spiraculum vite* (Gen. ii, 7), factus proinde illi dies inspirans: et ecce invida nox callide impiegit in diem hanc, luce utique simulata. Nam dum quasi splendidius lumen scientiæ pollicetur, inopinatæ novæ luci offudit pravi tenebras consilii, et primordiis originis nostræ tetram damnosæ prævaricationis invexit caliginem. Væ, væ! nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulantes nescientes, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier, quod sibi dederat serpens, vetuerat Deus: deditque viro suo, et cœpit illis quasi de novo discere. Nam illico aperti sunt oculi amborum, et factus est dies conspirans, inspirantem extundens, et substituens expirantem. Conspiraverunt siquidem et convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus serpentis astutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Unde et loquebantur mutuo, Dominus scilicet et Christus ejus: *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis* (Gen. iii), quod ad utriusque injuriam lactantibus se peccatoribus acquievisset.

8. In hac die nascimur universi. Portamus denique omnes impressum nobis cauterium conspirationis antiquæ; **1522** Eva utique vivente in carne nostra, cujus per hæreditariam concupiscentiam serpens nostrum suæ factioni sedula satagit sollicitudine vindicare consensum. Propterea, ut dixi, huic diei maledixere sancti, brevem optantes, et cito verti in tenebras (Job ii, 3; Jerem. xx, 14), quod sit contentionis et contradictionis dies, dum non cesset in ea caro concupiscere adversus spiritum, **D** legique mentis membrorum contraria lex rebellionem infatigabili assidue contradicat. Itaque dies expirans factus est. Extunc enim et deinceps, quis est homo qui vivet, et non videbit mortem? (Psal. lxxxviii, 49.) Dicat pro ira quis: Ego non minus pro misericordia putem, ne electos scilicet, propter quos omnia fiunt, diu defatiget molesta contradictio, qua captivi ducuntur et ipsi in lege peccati, quæ est in membris ipsorum. Horrent nimirum, ægerrimeque ferunt turpem captivitatem, et tristem contentionem.

9. Festinemus proinde respirare a conspiratione antiqua et iniqua, quoniam breves dies hominis sunt (Job xvi, 5). Ante sane excipiat nos dies respirans, quam nox suspirans absorbeat, æternæ caliginis te-

nebris exterioribus involvendos. Quæris in quo respiratio ista? In eo, si incipiat spiritus vicissim concupiscere adversus carnem. Huic si repugnans, respiras; si spiritu facta carnis mortificas, respirasti; si hanc cum vitii et concupiscentiis suis crucifigis, respirasti. *Castigo, inquit, corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar* (I Cor. ix, 27). Vox est respirantis, imo qui jam respirarat. Vade, et tu fac similiter (Luc. x, 37), ut te respirasse probes, ut diem denuo inspirantem tibi noveris illuxisse. Nec nox mortis prævalebit adversus redivivum hunc diem; magis autem in tenebris lucet, et tenebræ eum non comprehenderunt. In tantum non reor nec vita decedente cedere lumen vite, ut nemini congruentius, quam sic mortuo assignandam censeam vocem illam: *Et nox illuminatio mea in deliciis meis* (Psal. cxxxviii, 11). Quidni clarius videat, nube, vel potius fæce corporis evolutus? Erit sine dubio vinculis solutus corporeis inter mortuos liber, et inter cæcos videns. Nam quemadmodum olim, omni oculo caligante per universam Egyptum, solus in mediis tenebris clare videbat populus videns Deum, id est, populus Israel, dicente Scriptura quia *ubicunque Israel erat, lux erat* (Exod. x, 23): sic inter filios tenebrarum, in tetra mortis caligine fulgebunt justi, et videbunt, eo utique clarius, quo exuti corporum umbris. Nam et hi qui ante non respiraverunt: nec enim quæsierunt inspirantis diei lumen, et sol justitiæ non ortus est eis: hi, inquam, ibunt de tenebris in tenebras densiores, ut qui in tenebris sunt, tenebrescant adhuc; et qui vident, videant magis.

10. Ubi non inconvenienter forsitan adducetur etiam sermo Domini, quem dixit, quia *habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet et quod videtur habere auferetur ab eo* (Luc. xix, 26). Ita est: et additur in morte videntibus, et non videntibus demitur. Quo enim hi minus et minus, eo illi magis magisque vident, donec et hos excipiat suspirans nox, et illos aspirans dies; quæ sunt novissima utrorumque, extrema videlicet cæcitas, et suprema claritas. Et hoc jam non est quod dematur omnino vacuis, non est quod addatur plenis, nisi quod hi nescio quid pleno amplius accepturos præsumunt secundum promissionem ad se factam. Et promissionis quidem verbum tale est: *Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam et superfluentem dabit in sinum vestrum* (Luc. vi, 83). An non plus pleno quodam modo tibi esse videtur quod supereffluit? Porro placide audies plenum et plenus, si te legisse memineris: *In æternum et ultra* (Exod. xv, 18). Ergo is cumulus aspirantis erit diei. Ipsa, inquam, adjiciet ad mensuram inspiratæ plenitudinis, ad inspirantis diei copiam, supra modum in sublime pondus gloriæ operans, ita ut redundet in corpora supereffluens clarificationis adjectio. Hac de causa enim non spirans, sed aspirans dicta est, quod addat ad inspirantem, hoc significante Spiritu sancto per adjectam, ad, præpositionem; quia quos illa

intus illuminat, hos ista adornat foris, et stola gloriæ induit eos.

1523 11. Atque id satis pro danda ratione vocabuli, quod est Aspirans. Et si vultis scire, dies aspirans ipse est Salvator quem exspectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philipp. iii, 20, 21). Nam et inspirans nihilominus idem ipse est, secundum operationem qua nos respirare prius facit in lumine quod inspirat, ut simus et nos dies respirans in ipso, secundum quod interior noster homo renovatur de die in diem, et renovatur in spiritu mentis suæ ad imaginem ejus qui se creavit, factus proinde dies ex die, et lumen ex lumine. Cum igitur duo in nobis præcedant dies, unus quidem inspirans pro corporis vita, alter vero respirans in sanctificationis gratia, porro tertius supersit aspirans in resurrectionis gloria: claret profecto aliquando adimpletum iri in corpore quod præcessit in capite, magnum utique pietatis sacramentum, et prophetæ testimonium, qui ait: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus; sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum* (Osee vi, 3). Ipse est in quem angeli prospicere concupiscunt, sponsus Ecclesiæ, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXXIII.

Qualiter Christus ad judicandum veniet in forma humana, ut suavis appareat electis; et quomodo minor angelis, visdemque sublimior.

1. Revertere; similis esto, dilecte mi, capræ hinnuloque cervorum (Cant. ii, 17). Quid? modo it, modo revocas? Quid subitum in tam brevi emeris? Oblitane aliquid? Etiam oblita totum quod non ille est, se quoque ipsam. Denique cum sit rationis non expers, non tamen modo, ut videtur, rationis est compos. Sed nec in sensu illi ullatenus apparet verecundia esse, quam forte habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempe is est qui omnem in se triumphans captivansque pudoris sensum, convenientiæ modum, deliberationis consilium, totius modestiæ et opportunitatis neglectum quemdam et quamdam incuriam parit. Nam vide nunc quomodo illum, pene adhuc incipientem ire, jam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, et quidem currere instar unius alicujus feræ silvarum velociter currentis, verbi gratia, capræ, hinnulive cervorum. Hic litteræ tenor, et hæc Judæorum portio.

2. Ego vero, quemadmodum accepi a Domino, in profundo sacri eloquii gremio spiritum mihi scrutabor et vitam; et pars mea hæc, qui in Christum credo. Quidni eruam dulce ac salutare epulum spiritus de sterili et insipida littera, tanquam granum de palea, de testa nucleum, de osse medullam? Nihil mihi et litteræ huic, quæ gustata carnem sapit, glutita mortem affert; sed enim quod in ea tectum est, de Spiritu sancto est. *Spiritus autem loquitur mysteria*, teste Apostolo (I Cor. xiv, 2); sed Israel pro